

STATISTIKENS FRAMSTÄLLNING

Gymnasieungdomars studieintresse

Ämnesområde

Utbildning och forskning

Statistikområde

Befolkningens utbildning

Produktkod

UF0513

Referenstid

Höstterminen 2017

Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Anna Andersson
E-post	anna.andersson@scb.se
Telefon	010-479 62 52

Innehåll

1	Statistikens sammanhang.....	3
2	Undersökningsdesign	3
2.1	Målstorheter	3
2.2	Ramförfarande	3
2.3	Förfaranden för urval och uteslutning	3
2.3.1	Urvalsförfarande.....	3
2.3.2	Uteslutning från insamling (cut-off)	4
2.4	Insamlingsförfarande.....	4
2.4.1	Datainsamlingsmetoder	4
2.4.2	Mätning.....	4
2.4.3	Bortfallsuppföljning	5
2.5	Bearbetningar.....	5
2.6	Granskning.....	6
2.6.1	Granskning under insamlingen	6
2.6.2	Granskning av mikrodata	6
2.6.3	Granskning av makrodata	7
2.6.4	Granskning av redovisning	7
2.7	Skattningsförfarande	7
2.7.1	Principer och antaganden	7
2.7.2	Skattningsförfarande för målstorheter.....	9
2.7.3	Skattningsförfarande för tillförlitlighet.....	9
2.7.4	Röjandekontroll	9
3	Genomförande	9
3.1	Kvantitativ information	9
3.2	Avvikelser från undersökningsdesignen	9

1 Statistikens sammanhang

Gymnasieungdomars studieintresse beskriver intresset för högskolestudier hos elever i gymnasieskolans årskurs 3 och orsakerna till att man planerar eller inte planerar att läsa vidare. För dem med studieplaner undersöks även vad och var man önskar studera.

Statistiken bygger på insamlade uppgifter från ett urval av elever i gymnasieskolans årskurs 3.

I detta dokument beskrivs översiktligt design och genomförande av statistiken om Gymnasieungdomars studieintresse. Dokumentet kompletterar *kvalitetsdeklarationen* för Gymnasieungdomars studieintresse som finns tillgänglig på www.scb.se/UF0513 under rubriken *Dokumentation*.

2 Undersökningsdesign

2.1 Målstorheter

De statistiska målstorheterna i statistiken är summor och andelar som visar elevernas attityder till universitets- och högskolestudier och olika faktorer kopplade till detta.

2.2 Ramförfarande

Undersökningens rampopulation består av personer som gick årskurs 2 på gymnasieskolan läsåret 2016/17. Rampopulationen hämtades från Skolverkets elevregister 2016/17, som därmed utgör ram. Rampopulationen bestod vid urvalsdragningen av de personer som även fanns med i Registret över totalbefolkningen (RTB). Dessa elever utgör observationsobjekt liksom uppgiftskällor.

Undersökningens målpopulation är elever i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2017/18. Att registret över elever i årskurs 2 användes som rampopulation beror på att registret över elever i årskurs 3 inte fanns färdigt när urvalet i denna undersökning togs fram. Årskurs 3-registret var dock klart i samband med statistikframställningen. Detta register nyttjades därmed för att korrigera för täckningsbristerna.

2.3 Förfaranden för urval och uteslutning

2.3.1 Urvalsförfarande

Rampopulationen stratifierades efter kön, utrikes född/född i Sverige, typ av gymnasieprogram, gymnasieprogram och riksområde. Från rampopulationen drogs ett stratifierat urval och vid bestämningen av urvalsstorleken togs hänsyn till det förväntade bortfallet.

I varje stratum drogs ett obundet slumpmässigt urval (OSU). Urvalet fördelades så att felmarginalen för huvudfråga 1 (andelen studieintresserade) var lika stor i alla stratum, baserat på kännedom om skattningarnas ungefärliga storlek från tidigare undersökningsomgångar.

2.3.2 Uteslutning från insamling (cut-off)

Uteslutna från målpopulationen är de elever som gick i gymnasieskolans årskurs 2 läsåret 2016/17, men som inte var folkbokförda i Sverige.

2.4 Insamlingsförfarande

2.4.1 Datainsamlingsmetoder

Statistiken baseras på uppgifter insamlade direkt från eleverna. Svaren kompletteras med registeruppgifter från SCB:s utbildningsregister (UREG) och RTB samt Skolverkets elevregister.

Baserat på erfarenheter från tidigare undersökningsomgångar genomfördes undersökningen som pappers- och webbformulär och utskick skedde till elevernas folkbokföringsadress. Det första utskicket skedde den 2 oktober 2017 och inkluderade en pappersenkät samt ett brev med information om undersökningen och inloggningsuppgifter till webbformuläret. Ett tack- och påminnelsekort skickades ut den 13 oktober och även detta inkluderade inloggningsuppgifter. Den 27 oktober respektive den 11 november skickades påminnelsebrev ut, vilka båda inkluderade både pappersenkäter och inloggningsuppgifter. Det sista utskicket skedde sedan den 14 december, vilket var i form av ett tack- och påminnelsekort med inloggningsuppgifter. Datainsamlingen avslutades den 15 januari 2018.

2.4.2 Mätning

Vid uppgiftsinsamlingen ställdes frågor om elevernas attityder till universitets- och högskolestudier och olika faktorer kopplade till detta. De viktigaste frågorna rörde:

- Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år
- Orsaker bakom planer på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat studieupplägg
- Planerad längd på studierna
- Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat universitet/ högskola där studierna ska bedrivas

Undersökningen har genomförts som ett post- och webbformulär. I enkäten finns både frågor med fasta och öppna svarsalternativ.

Den första undersökningen av liknande karaktär gjordes 1993. Erfarenheter från hur frågorna fungerat i de tidigare undersökningarna har tagits till vara och justeringar/förbättringar har gjorts vid behov.

Information om de slutliga observationsvariablerna och statistikens detaljerade innehåll finns på SCB:s webbplats. Där beskrivs alla variabler och värdemängder m.m. Dokumentationen finns på www.metadata.scb.se under *Eleopaneler*.

Det går även att i kvalitetsdeklarationen hitta information om observationsvariablerna.

2.4.3 Bortfallsuppföljning

Objektsbortfallet utgörs av elever som inte besvarat enkäten eller som inte kunnat nå exempelvis på grund av att de saknat folkbokföringsadress. Påminnelsebrev skickades ut vid fyra tillfällen. De tre första påminnelserna räknas som fasta åtgärder. Den sista påminnelsen skickas i slutet av insamlingen vid behov. Denna åtgärd är adaptiv.

2.5 Bearbetningar

Bortfall respektive övertäckning kodas utifrån information från uppgiftslämnaren själv, RTB eller registret över elever i gymnasieskolan. Det kan t.ex. vara när en elev meddelar att hon/han inte läser på gymnasieskolan, att hon/han inte längre går i gymnasieskolans årskurs 3 eller att hon/han flyttat utomlands.

Uppgiften om kön och född i Sverige/ utrikes född hämtas från *Registret över totalbefolkningen (RTB)*. Grupperingen av den sistnämnda variabeln görs utifrån uppgift om födelseland.

Uppgift om vårdnadshavares utbildningsnivå hämtas från *Registret över befolkningens utbildning (Utbildningsregistret)* med aktualitet 2016-12-31. Uppgifterna ligger sedan till grund för följande indelning:

- Båda föräldrar har eftergymnasial utbildning
- En förälder har eftergymnasial utbildning
- Ingen förälder har eftergymnasial utbildning
- Saknas i Utbildningsregistret/ Uppgift saknas

Grupperingen av region/ riksområde görs utifrån uppgift om det län elevens skola ligger belägen i, vilket hämtas från registret över elever i gymnasieskolan. Grupperna är Stockholms län, Östra Mellansverige, Småland med öarna, Sydsverige, Västsverige, Norra Mellansverige, Mellersta Norrland samt Övre Norrland.

Uppgift om gymnasieprogram hämtas från registret över elever i gymnasieskolan och grupperas i Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet, Teknikprogrammet och Övriga program. I de redovisningar av statistiken som finns i Statistikdatabasen ingår även introduktionsprogram i gruppen Övriga program, men redovisas i andra sammanhang separat. När så är fallet kallas Övriga program för Övriga program exklusive introduktionsprogram.

Uppgift om gymnasieprogram grupperas även i typ av gymnasieprogram och då i högskoleförberedande program, yrkesprogram samt introduktionsprogram.

För varje svarande elev har en vikt beräknats. Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel. Läs mer i avsnitt 2.7.2 *Skattningsförfarande för målstorheter*.

2.6 Granskning

De insamlade uppgifterna granskas under insamlingen, efter avslutad insamling samt i aggregerad form.

2.6.1 Granskning under insamlingen

Webbformulärets konstruktion anpassades för att minimera risken för att frågorna inte skulle besvaras på ett korrekt eller logiskt sätt. Detta skedde exempelvis med hjälp av synlighetsvillkor för hoppfrågor och fasta rullister istället för fritextrutor.

2.6.2 Granskning av mikrodata

Samtliga inkomna frågeformulär prickades av i ett så kallat avregistreringssystem. Registrering av data från pappersblanketter skedde genom att inkomna enkäter lästes in maskinellt (skanning). Skanningsprogrammet kontrollerade så att korrekta värden registrerades vid skanningen, till exempel om svar var otydligt markerade. De värden som föll ut som fel vid dessa kontroller rättades upp manuellt med stöd av skanningsprogrammet, genom så kallad verifiering. Vid förekomst av dubbelmarkeringar, det vill säga om fler svarsalternativ fanns angivna för en fråga som bara fick ha ett svar, gjordes en markering i datafilen för senare manuell kontroll.

När alla inkomna svar var registrerade och samlade i en datafil kontrollerades materialet ytterligare. Rättning av dubbelmarkeringar skedde nu efter en viss prioritetsordning. I vissa fall gjordes rättningen utifrån svaren på andra frågor i enkäten. Ytterligare kontroller som gjordes var bland annat att endast valida värden förekom i materialet samt att så kallade hoppinstruktioner hade efterföljts och att rätt antal svar för varje fråga hade lämnats.

2.6.3 Granskning av makrodata

En granskning på makronivå görs av de variabler som ingår i den publicerade statistiken. Jämförelser görs med föregående undersökningsomgångs statistik och eventuella förändringar över tid undersöks mer ingående. De uppräknade antalen i olika redovisningsgrupper jämförs med exempelvis registret över elever i gymnasieskolan.

2.6.4 Granskning av redovisning

Alla tabeller och diagram läggs ut på intern server, och granskas igen innan de publiceras. Det kontrolleras att antals- och andelsuppgifter i SCB:s statistikdatabas samt i tabellerna på webbplatsen och i statistiknyheten stämmer överens med grunddata. Rubriker och förklaringar till tabeller och diagram granskas så att de är korrekta. Det sker även granskning efter publiceringen på webbplatsen och då granskas allt publicerat material såsom tabeller, diagram, statistiknyhet och uppgifterna i SCB:s statistikdatabas.

2.7 Skattningsförfarande

2.7.1 Principer och antaganden

För att skatta målstorheterna används ett förfarande som baseras på s.k. kalibrerade uppräkningsvikter. Detta förfarande, som utnyttjar hjälpinformation i form av registervariabler, används främst för att kompensera för den skevhet som kan förmodas uppstå till följd av de bortfalls- och täckningsproblem som finns, men även för att reducera den slumpmässiga osäkerhet, den varians, som skattningsförfarandet innebär.

De hjälpvariabler som används i skattningsförfarandet har valts utifrån kriterier om hur de samvarierar med svarsbenägenhet och viktiga undersökningsvariabler. I tablan nedan beskrivs hjälpvariablerna och de kategorier som används.

Hjälpvariabel	Kategorier
Kön	Kvinna
	Man
Gymnasieprogram	Naturvetenskapligt program
	Samhällsvetenskapligt program
	Teknikprogrammet
	Övriga program
Yrkes-/studieförberedande program	Yrkesförberedande program
	Studieförberedande program
	Introduktionsprogram
Riksområde	Stockholms län
	Östra Mellansverige

	Småland med öarna
	Sydsverige
	Västsverige
	Norra Mellansverige
	Mellersta Norrland
	Övre Norrland
Meritvärde årskurs 9	Uppgift saknas
	0-177.5
	180 - 222.5
	225 - 262.5
	265 -
Vårdnadshavarnas utbildning	Båda föräldrar med eftergymnasial utbildning
	En förälder med eftergymnasial utbildning
	Ingen förälder med eftergymnasial utbildning
	Uppgift saknas för båda föräldrarna
Födelse land	Sverige
	Utanför Sverige

Utifrån de valda hjälpvariablerna beräknas därefter kalibrerade vikter. Vikterna har egenskapen att de vid skattning av populationstotalen, för var och en av de hjälpvariabler som används för att fastställa de kalibrerade vikterna, resulterar i en skattning som överensstämmer exakt med den registrertotal som används för att fastställa de kalibrerade vikterna. Detta innebär bland annat att alla antalsskattningar för hjälpvariablerna överensstämmer med de storheter som finns i Skolverkets elevregister läsåret 2017/18.

Vikterna kan beskrivas med formeln:

$$w_k = d_k \times v_k$$

där

w_k = den totala vikten för objekt k

d_k = designvikt

v_k = kalibreringsvikt

Designvikten är den del av vikten som beror på urvalsdesignen. Kalibreringsvikten justerar för bortfall och täckningsbrister.

2.7.2 Skattningsförfarande för målstorheter

För beräkning av skattningen av totaler används följande formel:

$$\hat{y} = \sum_r w_k y_k$$

där

y_k = variabelvärde för objekt k

summering sker av de svarande (r)

För beräkning av skattningen av medelvärden används följande formel:

$$\hat{y} = \frac{\sum_r w_k y_k}{\sum_r w_k}$$

2.7.3 Skattningsförfarande för tillförlitlighet

Konfidensintervallen är beräknade enligt en metod som i 95 procent täcker in det sanna värdet och beräknas enligt formeln

punktskattning $\pm 1,96$ * (skattning av estimatorns medelfel)

där såväl punkt- som medelfelsskattning beräknas med hjälp av ett av SCB egenutvecklat program, ETOS2.

2.7.4 Röjandekontroll

Ingen röjandekontroll har gjorts utifrån bedömningen att inga skyddsmetoder behövs. Undersökningen är en urvalsundersökning och statistiken som publiceras är inte på en så pass detaljerad nivå att det bedömts föreligga risk för röjande.

3 Genomförande

3.1 Kvantitativ information

Undersökningens rampopulation bestod vid urvalsdragningen av 100 568 personer. Från rampopulationen drogs ett stratifierat urval om 5 817 individer.

Det totala objektsbortfallet för undersökningen var ca 61 procent (designvägd svarsandel).

3.2 Avvikelser från undersökningsdesignen

Inga avvikelser har gjorts.